Alvesta kommuns svar på remiss av promemorian Ett nytt system för miljösanktionsavgifter (KN2026/01561)

Klimat- och näringslivsdepartementet har remitterat promemorian, Ett nytt system för miljösanktionsavgifter. Förslaget innebär bland annat att ett system med rörliga miljösanktionsavgifter införs där avgiftens storlek kan påverkas av överträdelsens allvar, verksamhetsutövarens ekonomiska förhållanden och eventuell ekonomisk vinning. För kommunala tillsynsmyndigheter föreslås att länsstyrelsen ska fatta beslut om de rörliga miljösanktionsavgifterna efter överlämnande från kommunen.

Alvesta kommun delar ambitionen att skapa ett modernt sanktionssystem som uppfyller EU-rättens krav på effektiva, proportionerliga sanktioner. Kommunen bedömer dock att förslaget riskerar att medföra ökad administration, mer komplicerade bedömningar och ett ökat fokus på sanktionsgrundande överträdelser snarare än på förebyggande arbete.

Kommunen vill särskilt framhålla att miljöbalkens tillsynsbestämmelser anger att tillsynen inte bara ska kontrollera efterlevnaden av lagstiftningen utan även underlätta för enskilda att fullgöra sina skyldigheter genom information och rådgivning. Utgångspunkten för tillsynsarbetet bör därför även fortsättningsvis vara att det ska vara lätt att göra rätt för verksamhetsutövaren.

Enligt 26 kap. 1 § miljöbalken ska tillsynen säkerställa syftet med miljöbalken. Tillsynsmyndigheten ska dels kontrollera att bestämmelser följs och vidta de åtgärder som behövs för att åstadkomma rättelse, dels underlätta för enskilda att fullgöra sina skyldigheter genom information och liknande verksamhet.

Alvesta kommun anser att dessa grundläggande principer bör vara vägledande även vid utformningen av framtidens miljösanktionssystem.

I Naturvårdsverkets handbok 2001:11 Handläggning av ärenden om miljösanktionsavgift anges att systemet ska präglas av enkelhet, tydlighet, schablonisering och snabb handläggning. Handboken lyfter även fram vikten av tillsynsmyndighetens förebyggande arbete genom information, rådgivning och dialog med verksamhetsutövarna.

Kommunen anser att förslaget om rörliga miljösanktionsavgifter innebär ett avsteg från dessa principer. Systemet bygger på omfattande individuella bedömningar av bland annat årsomsättning, finansiell ställning och eventuell ekonomisk vinning till följd av en överträdelse. Även om länsstyrelsen föreslås vara beslutande myndighet kommer kommunernas miljö- och hälsoskyddsinspektörer sannolikt behöva ta fram omfattande underlag i dessa frågor.

Kommunen ser flera praktiska svårigheter med detta. Det är exempelvis oklart kommunernas miljö- och hälsoskyddsinspektörer ska kunna bedöma om ett företag har gjort en ekonomisk vinst till följd av en miljösanktionsgrundande överträdelse. Förslaget innebär dessutom att miljösanktionsavgiften i vissa fall ska kunna överstiga fem miljoner kronor om det krävs för att motsvara den vinst som uppkommit genom överträdelsen. Sådana bedömningar kräver ekonomisk

specialistkompetens som normalt inte utgör en del av den kommunala miljötillsynens uppdrag.

Kommunen ifrågasätter även hur tillsynsmyndigheter ska bedöma företags finansiella ställning utifrån exempelvis årsomsättning. Ett företags omsättning kan variera betydligt mellan olika år och i vissa fall behöva uppskattas. Förslaget innehåller dessutom flera bestämmelser där avgiftens storlek ska relateras till omsättning eller inkomst, vilket innebär att ekonomiska analyser får en betydligt större roll i tillsynsarbetet än idag.

Alvesta kommun ser en risk för att detta leder till längre handläggningstider, ökad administration och varierande bedömningar mellan olika myndigheter. Det finns även en risk att tillsynens fokus förskjuts från förebyggande arbete till att i högre grad identifiera överträdelser som kan generera miljösanktionsavgifter.

Kommunen vill därför särskilt framhålla att tillsynens syfte är att uppnå regelefterlevnad och miljönytta. Tillsynen ska självfallet ingripa mot överträdelser men samtidigt bidra till att verksamhetsutövare får kunskap och stöd för att följa regelverket. Det framtida systemet bör därför utformas så att det fortsatt är lätt att göra rätt för verksamhetsutövaren.

Alvesta kommun anser också att regeringen bör genomföra en översyn av om all handläggning av miljösanktionsavgifter bör samlas hos antingen länsstyrelserna eller kommunerna. En ordning där vissa miljösanktionsavgifter hanteras av kommunen och andra av länsstyrelsen riskerar att skapa otydlighet, dubbel administration och skillnader i tillämpning. En samlad hantering hos en och samma myndighetsnivå skulle kunna stärka rättssäkerheten och likabehandlingsprincipen för kommunens invånare och verksamhetsutövare samt bidra till en mer enhetlig tillämpning över landet.

Kommunen efterfrågar slutligen tydlig nationell vägledning, utbildningsinsatser och klargöranden kring vilka ekonomiska bedömningar som rimligen ska omfattas av tillsynsmyndighetens arbete om förslaget genomförs. Det är av stor vikt att det framtida systemet utformas så att tillsynen även fortsättningsvis präglas av rättssäkerhet, proportionalitet och ett starkt förebyggande perspektiv där utgångspunkten är att det ska vara lätt att göra rätt.